

DOI 10.31865/2414-9292.23.2025.334901

УДК 383.36:37.091.33:808.5

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Світлана Помирча

кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна
ORCID ID 0000-0003-1636-3239
swetlanapom@gmail.com

Елла Бурова

кандидат педагогічних наук,
методист навчально-методичного відділу
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна
ORCID ID 0000-0003-2154-1044
ella.burova@ukr.net

Анотація. У статті розглянуто педагогічні умови формування мотивації до навчання учнів початкової школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі шляхом інтеграції мобільних технологій.

Акцентовано увагу на значущості урахування вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них умінь усвідомлювати власні мотиви у навчальній діяльності, а також на поетапному й систематичному впровадженні мобільних засобів в освітній процес.

Обґрунтовано, що використання мобільних технологій не лише підвищує інтерес до предмета, але й сприяє активізації пізнавальної діяльності, розвитку медіаграмотності та формуванню стійкої навчальної мотивації. Зроблено висновок про ефективність мобільного навчання як засобу модернізації уроків української мови та читання в початковій школі.

Ключові слова: мотивація навчання; початкова школа; мовно-літературна освітня галузь; мобільні технології; педагогічні умови; інноваційне навчання; мобільне навчання.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах реалізації концепції Нової української школи мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів розглядається як одне з ключових завдань сучасної педагогіки. Від учителя початкових класів вимагається впровадження інноваційних освітніх технологій та інформатизація навчального процесу з метою формування в учнів початкової школи нового типу мислення, здатного відповідати викликам інформаційного суспільства. Освітня парадигма НУШ передбачає формування особистості, яка

вмотивована до безперервного навчання, володіє навичками критичного мислення та здатна ефективно використовувати цифрові технології для пошуку, опрацювання й практичного застосування інформації в освітньому процесі.

Необхідність формування мотивації учіння молодших відображена в багатьох державних документах, а саме: у Законі України «Про освіту» (2018), Державному стандарті початкової освіти (2020), Концепції «Нова українська школа» (2016), Типових освітніх програмах та ін., зазначається, що вмотивованість дитини визначається як важлива умова для активної життєдіяльності та гармонійного розвитку особистості.

Сучасні школярі зростають у цифровому середовищі, тісно пов'язаному з мобільними технологіями та комп'ютерами, які стали основними засобами їхньої взаємодії зі світом. Традиційні методи навчання вже не відповідають їхнім освітнім потребам, адже підлітки очікують на використання цифрових інструментів у навчальному процесі. Ефективне засвоєння навчального матеріалу можливе лише в умовах динамічного, інтерактивного освітнього простору, адаптованого до сучасного технологічного рівня розвитку дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі мотивації навчання молодших школярів присвячено низку досліджень вітчизняних психологів і педагогів, зокрема О. Гнатюк, І. Большакової, Н. Варченко, Т. Дубовицької, Н. Воронової, Є. Задунової, В. Зайця, О. Кікоть, І. Онищенко, А. Омельченко, Н. Леонової, С. Парфілової та інших. У наукових працях проаналізовано структуру мотивів як рушійної сили навчальної діяльності дітей молодшого шкільного віку, окреслено психолого-педагогічні умови й ефективні шляхи формування навчальної мотивації. Узагальнення наукових підходів дозволяє розглядати мотивацію як комплекс процесів, засобів і методів спонукання до активної, продуктивної пізнавальної діяльності та глибокого засвоєння знань.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування мотивації учіння учнів початкової школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі шляхом інтеграції мобільних технологій в освітній процес.

Теоретичні основи дослідження. Інтеграція сучасних мобільних технологій у навчальний процес виступає важливим чинником модернізації початкової освіти, оскільки розширює педагогічні можливості, підвищує ефективність організації навчання та сприяє розвитку у здобувачів початкової освіти актуальних технологічних компетентностей, що відповідають вимогам сучасного суспільства. У світлі вимог Нової української школи питання формування мотивації до навчання у молодших школярів є актуальним і

важливим. Однією з ключових компетентностей учителя є вміння ефективно використовувати різноманітні портативні пристрої та бажання передати ці навички своїм учням. Педагог як наставник має сприяти формуванню в учнів уміння раціонально використовувати час за допомогою мобільних пристроїв, які можуть стати джерелом нових, корисних і захопливих знань.. Концепція Нової української школи передбачає впровадження нових підходів до навчання, вдосконалення змісту освіти, розвиток критичного мислення та творчих навичок учнів, а також використання сучасних технологій у навчальному процесі.

Упровадження мобільних технологій на уроках мовно-літературної галузі передбачає застосування інноваційних методик, які спрямовані на підтримку та стимулювання самостійного навчання учнів і отримання необхідних знань, адже застосування мобільних технологій у початковій школі стимулює зацікавленість учнів у навчанні, сприяє надиханню на постійне самовдосконалення та сприяє переходу від пасивного слухання вчителя до активного інтерактивного процесу засвоєння знань.

Використання інноваційних методик у процесі навчання української мови та читання в початковій школі є важливою передумовою формування ключових компетентностей сучасного учня. Це забезпечує створення ефективного освітнього середовища, що реалізується шляхом інтеграції мобільних технологій. Погоджуємося з позицією Ю. Блудової (2020), яка підкреслює зростаючу роль мобільності як пріоритету в сучасному освітньому процесі (Блудова, 2020, с. 92).

Мобільні технології характеризуються широким спектром цифрових і повністю портативних мобільних гаджетів (пристроїв), що дозволяють здійснювати операції з отримання, обробки та поширення інформації.

У теоретичному аспекті мобільне навчання розглядається як інноваційна модель освітнього процесу, що забезпечує створення гнучкого навчального середовища з постійним доступом до освітніх ресурсів незалежно від просторово-часових обмежень. Такий підхід сприяє реалізації принципу навчальної мобільності, що передбачає інтеграцію мобільних, електронних та дистанційних технологій з метою формування у здобувачів освіти ключових компетентностей та мотивації до безперервного навчання. Застосування мобільних засобів у цьому контексті дозволяє персоналізувати навчальний процес, забезпечити його безперервність навіть в умовах карантинних обмежень і відповідає сучасним вимогам до цифрової трансформації початкової освіти (Большакова, с.5).

Важливою професійною компетентністю сучасного вчителя є здатність

ефективно використовувати мобільні пристрої у навчальному процесі та мотивувати учнів до їх раціонального застосування. У ролі наставника педагог має сприяти формуванню в учнів умінь доцільного використання часу з допомогою цифрових технологій для здобуття нових, пізнавальних і цікавих знань.

Проблеми визначення й обґрунтування педагогічних умов формування мотивації до вивчення мови в початковій школі стали предметом наукового аналізу таких дослідників, як М. Алексєєва, М. Кірик, В. Бутенко, О. Савченко, А. Сівачук та ін. У контексті педагогічних умов формування мотивації учіння учнів початкової школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі, І. Онищенко зазначає, що регулярне використання мобільних технологій сприяє підвищенню інтересу молодших школярів до навчальної діяльності, активізує їх пізнавальну активність, формує ініціативність та відповідальність, а також забезпечує умови для розвитку навчальної мотивації через досягнення поставлених цілей (Кітаєва, 2021).

У сучасній лінгводидактиці мотиваційний процес у початковій школі розглядається як складова пізнавального інтересу, спрямованого на розвиток навчальної діяльності дитини. Для ефективного формування мотивації в учнів вчителю рекомендовано дотримуватись обґрунтованих педагогічних умов (Кісіль, 2018)А, зокрема: враховувати вікові та індивідуальні особливості молодших школярів; розвивати в них здатність усвідомлювати власні навчальні мотиви; інтегрувати мобільні технології в зміст і структуру мовно-літературних уроків; а також систематично застосовувати ці технології під час вивчення мови та читання.

Розглянемо основні педагогічні умови впровадження мобільних технологій у початковій школі на уроках мовно-літературної галузі. Використовуючи мобільні пристрої, вчитель має враховувати індивідуальні та вікові характеристики учнів, а також відповідність завдань їхнім можливостям та рівню когнітивного розвитку. Важливим аспектом є організація активної і продуктивної діяльності, що відповідає індивідуальному підходу і створює умови для ефективного навчання та всебічного розвитку учнів з урахуванням їхнього потенціалу і особливостей.

Залучення інтересу молодших школярів є важливим, але складним завданням. Хоча діти вже знайомі з портативними пристроями, вони не завжди здатні ефективно використовувати їх для навчальних цілей. Використання мобільних технологій у синхронному та асинхронному режимах дозволяє вчителю успішно впроваджувати цей підхід. Зацікавленість учнів є ключовим

фактором мотивації в освітньому процесі, оскільки низький рівень інтересу призводить до зниження уваги. Тому інформація повинна подаватися динамічно, з регулярною зміною видів діяльності, що робить навчання більш ефективним.

Використання мобільних технологій дає можливість вчителю впливати на емоційний стан учнів, що сприяє підвищенню їхньої пізнавальної активності та активізації освітнього процесу (Кірик, Данилова, 2019).

Другим важливим аспектом є розвиток умінь учнів усвідомлювати власні мотиви в навчальному процесі. Мотиви дітей є складними психологічними структурами. Вже в XX столітті В. Шапар визначав мотив як свідомий стимул, який формується залежно від ситуацій та умов, у яких перебуває людина. Перш ніж впроваджувати мобільні технології у навчання, необхідно сприяти розвитку інтересу учнів до навчання. Діти повинні розуміти, що портативні пристрої – це не лише іграшки, а й інструменти, що допомагають швидко і з інтересом опановувати навчальний матеріал. Якщо мета вчителя полягає в тому, щоб надати учням глибокі знання, важливо не лише передати матеріал, але й активно залучати їх до співпраці з учителем та однокласниками, використовуючи при цьому мобільні технології.

Учні мають розуміти, що портативний пристрій – це не лише засіб для розваг, а й інструмент для цікавого та ефективного освоєння навчального матеріалу. Якщо мета вчителя – забезпечити глибоке засвоєння знань, важливо не лише передавати інформацію, а й активно залучати учнів до взаємодії з учителем та однокласниками, інтегруючи мобільні технології в цей процес.

Третя передумова полягає в ефективному інтегруванні мобільних технологій до структури уроків мовно-літературної освітньої галузі. Учні початкових класів часто важко адаптуватися до швидкості навчання, особливо коли потрібно одночасно засвоїти великий обсяг матеріалу, зокрема аудіального. У таких випадках урок може стати лише способом отримання інформації без глибокого її розуміння. В умовах, коли школярам важко встигати за темпом та обсягом матеріалу, використання мобільних технологій для візуалізації нової теми може значно полегшити сприйняття інформації, зробивши уроки більш доступними та зрозумілими.

Ефективне використання мобільних технологій на уроках мовно-літературної галузі дає вчителю можливість не лише зробити уроки більш цікавими та захоплюючими, але й мотивувати учнів до подальшого навчання. Правильно організований освітній процес з використанням портативних пристроїв дозволяє значно підвищити продуктивність навчання, досягаючи в 1,5-2 рази більшої ефективності, а також реалізувати високий рівень індивідуалізації

навчання, сприяти розвитку самостійної діяльності учнів і навчати їх ефективно використовувати різноманітні електронні ресурси в освітніх цілях.

Четверта передумова полягає у поетапному, систематичному та цілеспрямованому інтегруванні мобільних технологій у процес навчання на уроках мовно-літературної освіти. Будь-які нововведення повинні впроваджуватися поступово. Використання портативних пристроїв на уроках повинно бути обґрунтованим і служити підтримкою вчителя під час уроку, а не заміною його.

Впровадження мобільних технологій на уроках мовно-літературної освіти вимагає поетапного і систематичного підходу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів. Важливо не лише зацікавити учнів, але й допомогти їм розуміти роль мобільних пристроїв для глибшого засвоєння матеріалу. Гармонійне інтегрування технологій сприяє розвитку пізнавальної активності, мотивації та індивідуалізації навчання, при цьому підтримуючи роль учителя у навчальному процесі.

Використання мобільних технологій на уроках у початкових класах вимагає враховувати такі аспекти:

1. Мобільні технології сприяють розвитку у дітей критичного мислення, навичок аналізу, порівняння та оцінки інформації, а також допомагають формувати запитання, робити усвідомлений вибір і брати відповідальність за свої рішення.

2. Багато навичок і знань, що їх засвоюють діти, не використовуються в повсякденному житті, що зменшує їхню практичну цінність.

3. Зважаючи на емоційну нестабільність учнів початкових класів, впровадження мобільних технологій може сприяти зниженню емоційної напруги та зробити навчальний процес більш динамічним і мотивуючим (Комар, 2020).

4. Використання технологій повинно відповідати ключовим педагогічним принципам уроку, таким як послідовність, доступність та системність. Рекомендується розпочинати інтеграцію мобільних засобів з простих завдань, таких як ігри, тестування або перегляд відео за QR-кодом, поступово ускладнюючи завдання і включаючи більш складні форми роботи, наприклад, веб-квести, а також створення власних проєктів.

Планомірне та систематичне застосування мобільних технологій на уроках української мови створює сприятливі умови для активізації освітнього процесу. Воно дозволяє педагогу не лише захоплювати інтерес до навчання, а й формувати в учнів стійку пізнавальну мотивацію, сприяти ефективному засвоєнню знань, розвитку медіаграмотності та підвищенню загальної зацікавленості до предмета.

Таким чином, мобільні технології стають інструментом не лише підтримки, а й модернізації навчального процесу.

Висновки з дослідження. Отже, узагальнюючи теоретичні засади формування мотивації до навчання учнів початкової школи засобами мобільних технологій, можна зробити висновок, що ефективність цього процесу залежить від дотримання певних педагогічних умов. До таких умов належать: урахування вікових та індивідуальних особливостей школярів, розвиток у них здатності усвідомлювати власні мотиви навчальної діяльності, цілісне впровадження мобільних технологій у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі, а також поступове, систематичне та цілеспрямоване їх використання. Впровадження цих умов сприяє створенню привабливого та ефективного навчального середовища, що підвищує пізнавальну активність учнів і забезпечує фундамент для їхнього подальшого особистісного розвитку та безперервного навчання впродовж життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блудова, Ю. О. (2020). Використання технології BYOD в освітньому процесі Нової української школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 71 (1), 92–95.
2. Большакова, І. (2011). Мотиваційний потенціал використання спілкування в соціальних мережах у процесі навчання граматики учнів старших класів спеціалізованих шкіл. *Сучасні напрямки досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов*, 38–41.
3. Державний стандарт початкової освіти (2019). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
4. Закон України «Про освіту» (2017). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Кірик, М., Данилова, Л. (2019). Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти. Львів : Світ, 2019.
6. Кісіль, Я. В. (2018). Мобільне навчання як засіб удосконалення навчально-виховного процесу. *Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті (ІСТЕ-2015)*. Полтава : ФОБ Болотін А.В., с. 154–156.
7. Кітаєва, М. (2021). Використання мультимедійних технологій. *Початкова освіта*, 38, 7–9.
8. Комар, Б. В. (2020). Переваги та недоліки використання мобільних додатків в сучасній освіті. *Науково-дослідна робота студентів як чинник удосконалення професійної підготовки майбутнього*, 19, 67–71.
9. Концепція «Нова українська школа». (2016). <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR DEVELOPING LEARNING MOTIVATION IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS DURING LANGUAGE AND LITERATURE EDUCATION THROUGH THE USE OF MOBILE TECHNOLOGIES

Svitlana Pomyrcha

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and Practice of Primary Education
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID 0000-0003-1636-3239
swetlanapom@gmail.com

Ella Burova

Candidate of Pedagogical Sciences,
methodologist of the Educational and Methodological Department
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-2154-1044
ella.burova@ukr.net

Abstract. The article explores the pedagogical conditions for the development of learning motivation among primary school students during language and literature education through the implementation of mobile technologies. The research emphasizes the significance of considering the psychological, age-related, and individual characteristics of younger learners, particularly their cognitive needs and motivational dynamics. Special attention is paid to the gradual and systematic integration of mobile tools into lessons, which creates a favourable environment for engaging students in active and meaningful learning. The study identifies key pedagogical conditions that contribute to the effective formation of learning motivation: the personalization of educational content, the use of interactive and gamified mobile applications, and the creation of situations of success that strengthen internal motivation. It is argued that mobile technologies act not only as a means of delivering content but also as tools for communication, reflection, and creative expression. Their use supports the development of metacognitive skills and contributes to learners' ability to understand and regulate their own learning goals and strategies.

Furthermore, the research demonstrates that mobile-assisted learning helps increase students' interest in Ukrainian language and reading lessons, enhances media literacy, and promotes sustainable engagement in educational activities. The findings support the conclusion that mobile learning, when used under well-defined pedagogical conditions, serves as an effective instrument for modernizing the language and literature curriculum in primary education. The practical implications of the study may be useful for teachers, curriculum developers, and educational policymakers aiming to enhance student motivation and digital competence in early education.

Keywords: learning motivation; primary school; language and literature educational field; mobile technologies; pedagogical conditions; innovative learning; mobile learning.

REFERENCES

1. Bludova, Y. O. (2020). The use of BYOD technology in the educational process of the New Ukrainian School. *Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and General Education Schools: Collection of Scientific Papers*, (71, Vol. 1), 92–95.
2. Bolshakova, I. (2011). Motivational potential of using social network communication in the process of grammar teaching for high school students in specialized schools. *Suchasni napriamky doslidzhen mizhkulturnoi komunikatsii ta metodyky vykladannia inozemnykh mov*, 38–41.
3. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2019). *State standard of primary education*.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

4. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *Law of Ukraine "On Education" No. 2145-VIII dated 05.09.2017*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Kiryk, M., & Danylova, L. (2019). *The New Ukrainian School: Organization of activities of primary school students in general secondary education institutions: Teaching guide*. Lviv: Svit.
6. Kisil, Y. V. (2018). Mobile learning as a means of improving the educational process. In *Modern Information and Communication Technologies in Education (IISTE-2015)* (pp. 154–156). Poltava: FOP Bolotin A. V.
7. Kitaieva, M. (2021). The use of multimedia technologies. *Primary Education*, 38, 7–9.
8. Komar, B. V. (2020). Advantages and disadvantages of using mobile applications in modern education. <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/b2e02663-576c-4b71-95e2-5b8e6fdd0bfd>
9. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2016). *Concept "New Ukrainian School"*. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>

Матеріали надійшли до редакції
02.11.2024 р.